

Kestävä kaivostoiminta ja haitat yksityisille eduille

Ympäristölakimies Jouko Tuomainen
Suomen ympäristökeskus
MUTKU ry Kestävä kaivostoiminta -
tutkimusseminaari
21.11.2013 Helsinki

Esittely

- Kiinnostuksen kohde: “Toteutuuko aiheuttamisperiaate?”
 - Puhdistaminen/ennallistaminen
 - Ympäristövahinkojen korvaaminen
 - Ympäristörikkokset
 - Aiheuttajan vastuu sekä toissijaiset vastuujärjestelmät
- Ympäristölakimies, työpaikkana Syke
- Vastuuaiheisia julkaisuja, selvityksiä, lausuntoja, koulutusta, tutkimusta/asiantuntijapalveluita

Esityksen tavoitteet

1. Haittoja/vahinkoja yksityisille eduille?
2. Mitä pitäisi tehdä?
 - Riittävätkö oikeussuojakeinot?
 - Korvauskäytäntöjen kehittäminen?

**KAIVOSTOIMINTA ON KESTÄVÄÄ
JA
SOSIAALINEN TOIMILUPA JO ANSAITTU,
....mutta yksi pieni juttu...**

Kaivoksen sosiaalinen toimilupa

■ Hankkiminen

- 1. Saatava oikeutus/legitimiteetti
- 2. Saavutettava uskottavuus
- 3. Saadaan yhteisön luottamus ja hyväksyntä

■ Hyötynä

- mm. luottavaisia pankkilainottajia ja asiakkaita
- vähän riitoja, valituksia, oikeusjuttuja jne.

■ Mitä korvaamatta olevat edunmenetykset vaikuttavat?

- Ainakin lehtijuttuja riittää ja puheliaita haitankärsijöitä

Valtaus romuttaa maan arvon

Karjalainen 20.9.13

Kaivosyhtiöt: Useat kaivosvaltaus- ja varaushakemukset huolestuttavat maanomistajia Polvijärvellä.

POLVIJÄRVI
Ilpo Paananen

Kaivosotiminnan murja kääntöpuoli alkaa Polvijärvelläkin vähitellen näkyä. Jo pelkää valtausten laskevan merkittävästi maan ja kiinteistöjen arvoa. Tämä on jo koettu Horsmanahossa, ja lisää on luvassa.

– Eniten tassa arvelemaan valtausta haavevan kaivosyhtiön tapaa toimia. Tiedotaminen on ollut alkeellista, kytlylahtelainen luomuviljelijä ja -yrittäjä Esa Ahosola sanoo.

Hollannissa pääkonttoriaan pitävä talkeinnotaja Mondo Minerals B. V. jätti valtaushakemuksen Tukseen jo kesäkuussa 2010. Maanomistajien otettiin ensimmäisen kerran yhteyttä 3.

Tällainen hätäinen menettely tulee monelle täytenä shokkina.

Esa Ahosola

syyskuuta tänä vuonna. Tuokoin Tukse lähetti maanomistajille ja muille osallisille pyynnön esittää mielipiteensä valtaushakemuksesta 4. lokakuuta 2013 mennessä.

– Tällainen hätäinen menettely tulee monelle täytenä shokkina, Ahosola sanoo.

Ahosolan omistamasta Sepälän tilasta 2,5 hehtaaria kuuluu 91 hehtaarin Polvijärvi Onnela -valtaushakemukseen. Tällä 2,5 hehtaarin alueella sijaitsee sukutilan pää- ja talousrakennukset.

– Se tässä ihmettyttää, että miksi valtausalue halutaan ulottaa Juuri näiden rakennusten alueelle, Ahosola pohtii.

Karjalainen ei tavoittanut henkilöä, jonka Mondo Minerals ilmoittaa lisätietojen antajaksi.

Ahosolan mielestä valtaushakemus romuttaa pitkäjänteisen elinkeinonharjoittamisen ja mahdollisuuden sukupolvenvaihdokseen.

Tilan rakennukset ovat hyödyssä kunnossa, ja niihin on investoitu myös valtaushakemuksen jättämisen jälkeen.

– Valtauksen voimassaolol-ka on viisi vuotta. Se aika tässä olikin kuin lyhyessä härässä, vaikka mitään kaivosta ei tullutkaan, Ahosola sanoo.

Valtaus laskee kiinteistöjen ja maan arvoa. Kukapa haluaisi uusia avoelohoksen naapurissa. Onnelan valtaushakemuksessa on myös asiavirhe. Toisin kuin siinä väitetään, alueen halki virtaa kaksi luonnon puroa, jotka johtavat isompiin vesistöihin.

Onnelan lisäksi Mondo hakee 250 hehtaarin valtausta Lem-

Kaivosvaltaushakemuksen ulottaminen pihapiiriin kertoo Esa Ahosolan mielestä kaivosyhtiöiden röyhkeydestä ja tilan löyrystä kaivoslaista.

pimäkeen. Yhtiö on jo hakenut karnukkaan kaivospiirilupaa. Sillä on valittu korkeimpaan hallinto-ohjelmalle.

FinnAust Mining hakee valtausta Solan suunnalla. Kytlylahti Copper Oy:llä on laajat varaushakemukset Saramäessä ja

Miihkalin suunnalla. – Toivolsin, että kunkin ottaisi vahvemmin kantaa kaivosyhtiöiden toimintaan, eikä hyväksyisi talouden nimissä mitä tahansa, Ahosola sanoo.

Hän viittaa Kytlylahdessa 1970–1980-luvulla toimineen

tallikkikaivoksen raaidukasoihin, joita ei ole vielä määritelty.

Kunnanhallituksen puheenjohtaja Asko Mustonen kertoo, että kunnanhallitus on lausunossaan esittänyt, että valtaushakemuksien käsitellessä tulee

kuulla maanomistajia ja huomioida heille aiheutuvat haitat. Kunnanhallitus käsittelee valtaussasia 30. syyskuuta.

Sellainen tunne tässä on tullut, että kaivosalan ylikuumenemisen takia valtauksia haetaan kaiken varalta.

Talvivaaran ympäristötuho voi kasvaa miljardiin

Tutkimuslaitoksen mu-
ovat kuitenkin haittoja suuremmat

Pellervon taloustutkimuksen (PTT) arvion mukaan Talvivaara voi pilata elinkaarensa aikana ympäristöä jopa miljardin euron arvosta. Yhtiön hyödyt yhteiskunnalle ovat kuitenkin 2,5 miljardia euroa, PTT arvioi.

Heli Saavalainen HS

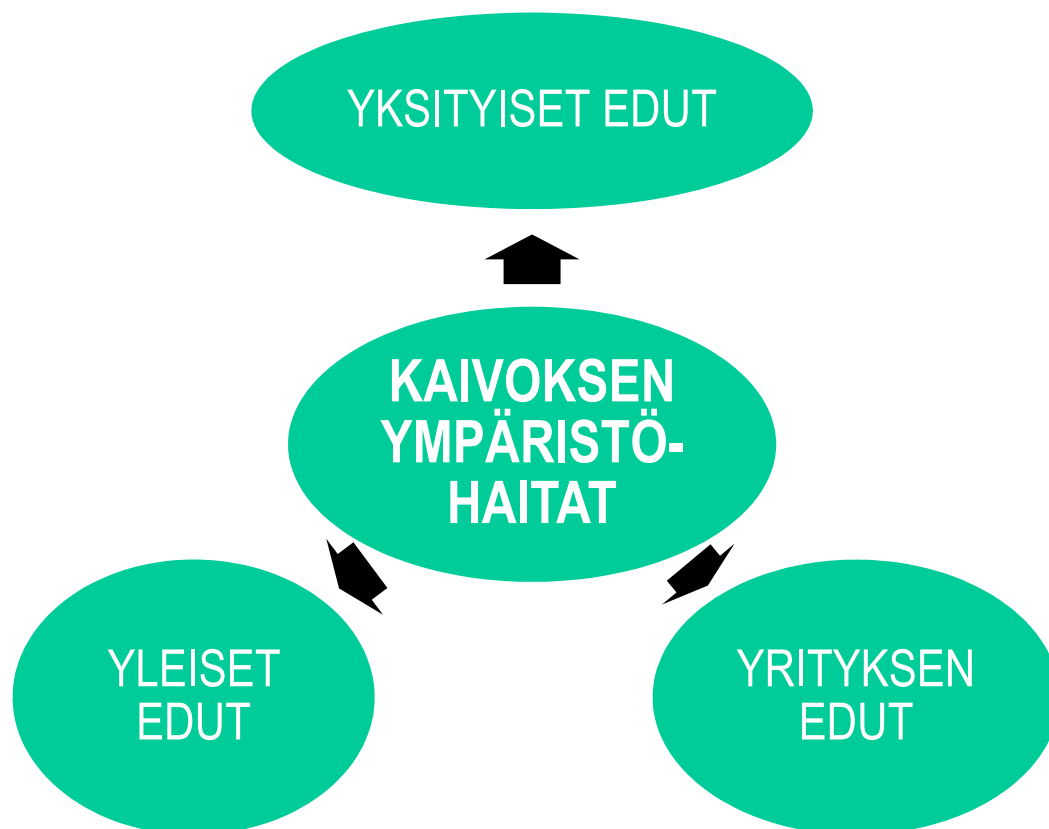
TALVIVAARASSA muhii ympäristöpommi, joka on suuruusluokaltaan noikkeuksellinen.

"Vastuu on tietysti Talvivaaralla, ja Talvivaaran on maksettava myös lasku."

AKUUTTIA riskitilannetta ei Pökan mukaan ole, sillä kaivosvedet pysyvät altaissa. Yhtiö on rakentanut lisää altaita vesien varastointiin ja käyttänyt noin 30 miljoonaa euroa ympäristöinvestointeihin. Metallitehtaassa on siirrytty suljettuun kiertoon, josta vedet eivät näeä ulos

 SYKE

 SYKE

Kaivoksen haitat eri eduille (PTT 2012)

- Kaivostoiminnan taloudellisten hyötyjen ja ympäristö- ja hyvinvointivaikutusten arvottaminen. PTT 2012/nro138. Emmi Haltia & al. Ulkoisvaikutuksia toiminnan aikana ja jälkeen
 - Meluhaitat, Metallipäästöt (-), Ilmapäästöt (liikenne ja prosessit), Kemikaalipäästöt (-), Vesistöjen rehevöityminen, Sulfaattipäästöt (-), Metsätalouden tuoton menetys Kiintoainepäästöt (-), Marjat, Pohjavesi- ja maaperävaikutukset (-), Lähivirkistyskäyttö Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen (-), Maaperän hiilipäästö, Luontomatkailu (-), Puuston hiilipäästö, Porotalous ja muut elinkeinot (-), Metsän menetetty hiilinielu, Sosiaalinen haitta ja onnettomuusriskit, Kaivostoiminnan uhanalaistamat lajit

Ympäristövahingot vuosina 2006–2012 (ONSE-selvitys) (1/2)

- Jatkoa kolmelle aiemmalle YM:n selvitykselle 1989–2005
- Tavoitteet
 - Äkillisten vahinkojen lukumäärä, tapahtumapaikat ja seuraukset
 - Ympäristövastuudirektiivin tarkoittamat vahingot
 - Vahinkojen tilastoinnin kehittäminen
- Aineisto
 - Rekisterit ja tietojärjestelmät (PRONTO, VARO, SYKEN ympäristövahinkopäivystys, sanomalehdet jne.)
 - ELY-kysely YVD-vahingoista
- YM rahoitti, toteutus SYKEssä

Kaivosten päästöjen seurauksia (2/2)

- Vesistöjen pilaantuminen
 - Talousvesi- ja virkistyskäyttömahdollisuuksille haittaa
 - Pohjaveden pilaantuminen
- Hiukkas-, pöly- ja haisevat rikkipäästöt
 - Terveyshaitat
 - Yleinen viihtyvyys
 - Yleiskäyttömahdollisuuksien heikentyminen (esim. marjojen ja sienten poimiminen)
- Melu ja tärinä
 - Häiriö lähialueen asukkaille
- Elinkeinotoiminnat /kiinteistöjen arvo laskee tms?

Ympäristövastuudirevahingot

- Vuosina 2006–2012 kaksi ns. ”merkittävää” ympäristövahinkotapausta kaivostoiminnan yhteydessä
 - Ensimmäisessä Natura 2000-alueella suoritettulla luvattomalla näytteenotolla ja urakaivauksilla aiheutettiin kohteen suojeluperusteena olevien kasvilajien esiintymien tuhoutuminen
 - Toisessa kaivoksen toistuvat vesistöpäästöt sekä yksittäinen, kaivoksen jätealtaan vuotamiseen johtanut onnettomuus aiheuttivat lähivesistöjen pilaantumista
- Luonnolle aiheutunut huomattavia haitallisia vaikutuksia ensimmäisessä; Toisessa vaikutukset ympäristölle ja yksityisille alueellisesti merkittäviä

Kestävyys/yksityisten etujen menetykset

- Aiheuttamisperiaate lähtökohtana
- Kustannuslaskelmiin sisällytettävä haittojen kustannukset
- Korvausongelmia jos vastuutaho maksuhaluton tms.
 - Konkurssitilanteet jne
 - Näyttöongelmat yms.
 - Oikeudenkäynti yksityiselle kallis ja raskas → kannattaako?
 - Vanhat kaivokset erityinen ongelma, joka ei ratkea korvauksilla
- Eri säädöksissä erilainen korvaussuojajärjestelmä
 - *Vesikorvaukset* tulevat parhaiten, joskin hitaasti
 - *Muut ympäristövahingot* itse käräjäitävä
 - *Lunastuskorvaukset* erikseen

Vahingonkärsijän aseman parantaminen

- Kokonaiskuva tilanteesta puuttuu – selvitys tarpeen
- Mielenpitoeni vastuulliset voisivat maksaa korvauksia vapaaehtoisesti nykyistä useammin
 - Kaikkien osapuolten kannalta parempi vaihtoehto kuin oikeudenkäyntien lisääminen
- Toissijaisten järjestelmien kehittäminen?
- Ryhmäkanne?
- Oikeusapu jne.

”Säätelystä ja pelisäännöistä on sovittava, jotta kaivostoimintaa voidaan harjoittaa yhteiskunnan kannalta kestäväällä tavalla.

copyright Jouko Tuomainen 2013

Tämä on myös kaivosyhtiöiden etu.

Nyt esiin tulleet ristiriidat ja imagohaitat käyvät loppujen lopuksi myös yhtiöille kalliiksi.”

Tarja Cronberg 2012.